

⁵⁵ Csifó Salamon: *Látogatás Angolországi hitrokonainknál*. KerMagv XXVIII [1893] 365. Az erdélyi akadémiták 8 font sterlinget és 10 shillinget adományoztak a College építési alapjára.

⁵⁶ Dr. Borbély I.: i.m. KerMagv LIX [1927] 55.

Dr. GAAL GYÖRGY
(közlő)

OKMÁNYTÁR A KOLOZSVARI UNITÁRIUS TEMPLOM TÖRTÉNETÉHEZ

Harmadik közlemény

4. számú dokumentum

Kívül: Az tiszteletes kolozsvári Unitaria Eklézsiának ingó és ingatlan jóvainak, redditusainak¹ és expensu[s]jnak² conscriptiója³ de anno 1807 usq[ue ad] annum⁴ 1819 egy arra kirendelt biztosságnak tagja által
L[eltár] 1. [sz.]

Belül: 25—35. l. (1mo) Az új templomnak helye, mely négy telkeken fekszik, e következőben:

1° *Az ügynevezett Syrmer telkén.* Ezen háznak ez az dedukciója:⁵ Megeserélvén tudniillik Syrmer János és felesége Hints Zsófia az óvári házát örökösen, mely volt in vicin[it]atibus⁶ Hentzler Asztalos Pál és Kerekes Andrásné házok közt, Bányai Ferencnek [a] Belső Magyar utca északi során Regeni Asztalos János és Imre Deák szomszédságában lévő házával in anno⁷ 1689 225 m[agyar] forint és négy köből búza superadditio⁸ mellett, azon megörökösített B[első] Magyar utcai házát maga 1708[-ban] írt testamentumánál⁹ fogva mint akkori szász unitárius pap legálja¹⁰ az Eklézsiának, mindazonáltal ezen legátuma mellett is csak 1739^{ben} jött kezére az Eklézsiának, akkor is 300 m[agyar] f[orint] letétele mellett, mivel szukcesszora¹¹ Hints Timár Márton által inhibealtatt¹² vala, és eziránt a perlekedés 1706 indulván meg, későbbre kaphatta kezéhez Eklézsiánk. Ezen idő után bátorságos birtokába jövén azon telek Eklézsiánknak, annak előljárói által hol papjainak lakásul adódott, hol pedig másoknak erga taxam¹³, mind a ratiókból kitetszik, elocaltatt¹⁴, míglen 1792^{ben} lerontatván a rajta találtatott épület, egészen új templomunk reája építettik.

2do *Az ügynevezett Nagy-szukcesszorok telkén.* Ezen háznak ez az dedukciója: Becsületes Nagy Mihály szukcesszorai, Nagy György, Zsuzsanna Csengeri Istvánné és Nagy Kata B[első] Magyar utcai északi során napkeletről a tiszt[elete]s Unitaria Ekl[é]zsi]a, napnyugatról pedig az

utcára járó sikátor¹⁵ szomszédságába[n] lévő közös házát elsőbben 1779-
[-ben] 728 m[agyar] f[orint] és 28 pénzeknek, mellyel mind másoknak,
mind Eklézsiánknak kapitálisokban¹⁶ tartozván, lefizetésével megörökösí-
teti, azután a tiszt[elethe]s Eklézsiával is f[loren]um Hung[aricum] 881
m[agyar] f[orin]t és 93 pénzekkel a[nn]o 1781^{ben} inealt¹⁷ contractusa szer-
r[en]t, vide protocollum,¹⁸ mely üd[ő] után néha kántori szállásul, sok ízben
pedig azon házot erga taxam használta az Ekl[ézsi]a — míglen 1792^{ben} a
templomunk fundusául¹⁹ felvétetett.

3° Az *ügynevezett Füsüs Kováts házon* — mely háznak ez az deduk-
ciója: Megörökösítvén tudniillik az Ekl[ézsi]a a B[első] Magyar utca
északi során levő házát Demeter Szabó Ferenc özvegyének, Járai Borbára
asszonynak, mely volt napkeletről Csizmadia Binder Pál, napnyugatról
Kötélverő Reich János házok szomszédságában, 3000 [azaz] háromezer
német forintokban 1792^{ben} az ügynevezett Pálffi háza²⁰ árából; ezen házát
eladja cserébe Drézner Máriának, néhai Füsüs Kováts György özvegyé-
nek azon házáért, mely vagyon ugyan [a] B[első] Magyar utcai északi
során egyfelől Senator Bajer László, másfelől az Unitaria Ekl[ézsi]a szom-
szédságában oly módon, hogy megnevezett Drézner Mária és leányai, ve-
jei superaddáljanak²¹ az Ekl[ézsi]ának 1450 m[agyar] forintokat, mely
summa²² mid[ő]n Jó Dénes uramnak mint építtető gazdának a szukcesszo-
roktól kifizetődött, [1]793, azon cserélt ház a templomunk fundusául
egy résziben, más rész[i]ben annak cinterme fundusában fordítatott.

4° Az *ügynevezett Mikó András telkéből szakasztott földén*. Ezen
kevés földet elsőbben csere által, azután pedig perlekedés közben lett
egyezésnél fogva vette meg az Ekl[ézsi]a [1]794^{ben} 108 vonás forintokon;
mely föld volt mindössze 5 öl, és amelyből két ölot a kántor udvara
szélesedéséért, 3 ölot pedig az templom díszességéért használt az Ekl[é-
zsi]a.

2do A templom:

vagyon a fennebb leírt fundusokon egy nagy kőtemplom cserépfed-
dél alatt, mely fedelen az 1796²³ eszt[endő] szám látszik, és annak észak
felől való végiben egy aranyos levelekkel kicifrázott törpeszárú gomb
tündöklik. Ezen templom belső világának hosszúsága valamint széles-
sége 19 öl²⁴, vide delineationem et contractum.²⁵ Ezt világosítják önban
foglalt 15 hat szegletű karikás nagy *ablakok*, az torony alatt lévő temp-
lom végiben három nagy és egy ovális kisked ablakok; melyeken kívül
vadnak drótból kötött vas rostélyok. Ezen templomnak az déli végiben
belérakatott hasonló cserépfedél alatt lévő törpe szarvazású 17 öl magos-
ságú *torony* — valamint ezen torony alsó külső részeiben, úgy az egész
templomnak is külső oldalán körös-körül vízvető és más kőfaragó által
kifaragott különb-különb figurájú vaskapcsokkal összefoglalt kövek lát-
szanak, és felső részeiben hat-hat téglákból kirakott lézénák.²⁶ Ezen
templomba bemenetelt engednek tölgyfából készült vassarkokon álló há-
rom kétfelől nyíló vaszáros *ajtók*, lévén ezek közül egyik a napkelet fe-
lől való oldalának közepe táján a cinterembe, a más[ik] kettő pedig a
dél felől való végiben, egyik tudniillik a napnyugot felől lévő szeglet
táján, másik pedig a torony alatt. *Pádimentuma*²⁷ valamint a templom
előtt két ölnyire az utcán, úgy az járásokban benn és a piacán mind
faragott kő, az duplás fenyődeszkákból készített borulószékek alatt desz-

ka. Kívül az utcáról az nagy ablak felett az kőpárkány hajlása alatt lát-
szató lazúrkék³⁸ színű táblán kiülő aranyos öntött és Bécsből akkoron
ottan élt udvari kancellista²⁹ tiszt[eletes] Fikker Károly atyánkfia által
készített és maga költségén is leküldött réz betűkkel ezen írás olvasta-
tik: In Honorem Solius Dei.³⁰ M.D.C.C.XCVI — mind maiusculával.³¹

A toronymnak dél és napnyugot közé néző szegletinek *fundamentu-
mában*³² legalól egy négyszegletű *köladában*, annak megvettetése alkal-
matosságával, mely volt püspökünk t[iszteletes] Lázár István úr által,
tetettek örök emlékezetül ezen darabok:

a. Egy lábnyi hosszúságú, kilenc hüvelynyi³³ szélességű óntábla,
melynek egyik oldalán vert betűkkel ezen írás olvastatik deákul: [üresen
hagyott hely], másik oldalán ugyanaz magyarul: [szintén kitöltetlen].

b. Egy kupásnyi négyszegletű üvegflaskóba[n], melynek szája holt
szénnel vagyon bécsinálva, három darab pergament³⁴, melyeken ezen írás
vagyon: [kitöltetlen].

c. Akkor folyásban volt mindenféle arany, ezüst és rézpenz nemei-
ből több-több darabok a holt szén közé tetetődtek.

Ezen templomban belől vagynak vastag fenyőfákból és deszkákból
készült *borulószekek* [kitöltetlen] számmal; az kőoszlopok között pedig
a székek csak közönséges deszkából csináltattak [kitöltetlen] számmal; a
piacán két *asztal* tartatik, egyik rakott és szőnyeggel behúzva az Úr asz-
tala megterítettése alkalmatosságával használtatik, a másik közönséges
ugyanazon sükségre tartatik. Vagynak ezen templomban belől az oldal-
falaktól egy ölnyi távolságra kétfelől 8 *oszlopok* posz[t]amenttel³⁵ és
*capitélekkel*³⁶ kiékesítve, ezek közül a négy közbelső nincs a falba ra-
gasztva. Ezen oszlopokon fekszik a templom *tükörboltozatja* öt szaka-
szokban, melyek közül az három közbelsőn szelelő kölyukok vagynak
gipszből készült cifrázatokkal, az két végső lábok mellett vagynak két
*conservatoriumok*³⁷ vas rostély[os] ajtókkal. A napnyugot felől való egyik
oszlopa oldalában vagyon alabástromból készült egy kiülő *prédikáló-
szék*, felette ugyan alabástromból készült *korona*, mind a kettő különb-
különb cifrázatokkal, melyben a pap feljárása vagyon az említett oszlopon
keresztül tíz fagrádicson. A templomnak dél felől való végiben egészen
keresztül vagyon egy *kórus* római lyukas könyöklőkkel, melynek egyik
része a torony alatt vagyon, a két végihez pedig ragasztva oldalfélt két-
felől a második lábíg nyúló hasonló könyöklő[j]jú két kórus³⁸ téglával pá-
dimentumozva, egy néhány deszka székek benne. Ezen kórusokba va-
gyon a feljárás a két végső oszlopokban lévő csiga fagrádicsonok, me-
lyek egészen a templom héjazatáig³⁹ felnyúlnak, lévén ezeken a toronyba
feljárás is. Ugyan az templom oldalainak észak felől való végiben szem-
ben egymással vagynak még az elébb írtakhoz hasonló két kórusok, me-
lyekbe a feljárás vagyon a két végső lábokban csiga fagrádicson. Az észak
felől való végiben az közbelső ablak felett lazúrszínű kék kőtáblán⁴⁰ ki-
ülő aranyozott festett betűkkel ezen írás olvastatik: Az egyetlen [egy
Isten tiszteletére építette a kolozsvári Unitaria Eklézsia 1796].

A torony alatt levő kórusban kiülőleg, kétfelé osztva vagyon egy fe-
jér lakkirozott festékekkel és aranyos cirádákkal készült *orgona*, melynek
na tíz mutációja⁴¹ vagyon, az 11^{dik} és 12^{dik} mutációnak hely hagyatott,
*tremulája*⁴² és dobja belecsinálva — vide contractum cum Metz.⁴³ 666 síp-
pal. Ehhez megkévántató és calcantistánk⁴⁴ által nyomandó szelet és le-

vegőt orgonába bébocsátó két bőrfúvókkal megrakott masina, mely deszaka közé vétetett. Ennek hevederit⁴⁶ Kontz Sámuel adta.

A toronyba feljáró grádicson jár fel harangozónk az *haranglábbá*, melyben függenek ma tölgyfa lábok között négy *harangjaink*: Az nagy harangnak, mely tizmázsásnak tartatik, felső kerületin olvastatik ezen írás: *Jövetek el, zengjünk a mi szabadításunk kösziklájának; menjünk eleibe hálaadással. Enekeljünk dicséreteket.* Zsolt. XCVI. Ugyanennek a piac⁴⁷ felől való oldalán ez az írás: *A kolozsvári Unitaria Eklézsia költségével önttetett 1796.*, alább: *Me fudit Johannes Andrásófvski, Claudiopoli.*⁴⁸ Az ezzel szembe[n] lévő oldalán vagyon egy hajó öszvehúzott vitorlakkal és két leeresztett vasmacsákkal, lévén az elsőn ez az írás: *Fides*, a másikon: *Spes*,⁴⁹ a vitorla felett pedig ez az írás: *Per varios casus.*⁵⁰ Az második harangon, mely ötmázsás, a felső kerületin ennek ez az írás vagyon: *Menjetekek bé az Úr kapuin hálaadással. Az ő pitvariban dicsérettel. Aldjátok az ő nevét.* Zsolt. C. Ennek a piac felől való oldalán az az írás látszik, amely vagyon a nagyharangon, a másik oldalán megint az hajó ezen írással: *Portu meliore quiescam.*⁵¹ Az harmadik harangnak, mely harmadfél mázsás, felső kerületin ez az írás olvastatik: *Jertek az Jákób Istenének házához, és megtunít az ő utaira.* Mikeásnál IV. rész. Az piac felől[i] oldalán azon írás, ami a többin vagyon. Az másik oldalán ugyan az hajó, ezen felülírással: *Salus tantum ab alto.*⁵² A negyedik harangon, mely mintegy mázsásnak tartatik, ez vagyon írva: *Suki László 1787.* — a Suki címerrel.⁵³

Ezen leírt templom alatt az dél felől való vége felé kétfelől vagyon a régi boltozott pincékből temetkezésre hagyatott kriptá, melybe az építéskor lejárás készítettett az közbelső járatnak a templom piacát érő végiben dél felé nézőleg, mellyel szembe[n] a kőfalba rakatott óntáblán ilyen írás vagyon: [üresen hagyott hely]. Ezen leírt járás 1809⁵⁴ fogva f[elsőbb] rendelkezések által [lezáratott], minthogy a templomból való lejárás megtiltatott, és a templomnak napkelet felől lévő oldalának fundamentumán a cinterembe nyitvatott egy lejárás, melyen a holttestek vitetttven bétetttetések után azon lejárás újra kőfallal, téglával és mésszel bérakatik.

*Nota!*⁵⁴ Ezen lerajzolt Istenünk dicsőségére felépült templomnak első fundamentum köve 1792. 17 Juliy esztendőben tiszt[eletes] püspök Lázár István úr által nagy buzgósággal tétetteten, annak bévégződése és tökéletes felépítése 1796. 16 X^{bris} [Decembris] ment véghez, mely nap az újonnan öntetett, és elsőbben [korábbi után] szinte 80 esztendők múlva meghúzatott harangjaival jel a templomunkban való öszvegyülésre adatatván, hasonló nagy buzgósággal nyitotta meg tiszt[eletes] püspök Lázár uram igen alkalmas könyörgése által az isteni szolgálatnak rendjét ezen új templomunkban, és már még ma emellett áll templomunk felszenteltetésének innepe. Az ezen templomra és harangjainkra tett költségről lehet látni mind a Jó Dénes uram mint akkori építető gazdának ratiójából,⁵⁵ mind az registrumból,⁵⁶ valamint az renovációjára⁵⁷ tett költsége is a Rákosi Boldizsár ratiójából kitetszik de a[n]njo 1806.

Nota! Az túl leírt orgonánknak felállitásának kezdete az alamizsna kérésre indult meg [1]797[-dik] esztendőben, mely alamizsna esztendőnként mennyire ment, meg lehet látni a Késmárki és Pákei János urak ratiójából. Ezen pénzbéli segedelem jobbittatván a néhai Vass István

testamentumánál fogva 1000 [azaz] ezer R[hénes] forintokkal, melyből még csak 300 R[hénes] forintok adódtak meg légyen. Az eklézsia alkalomra lépett berthalmi orgonista Metz Sámuel urammal, aki is 1804^{ben} hozzáfogván az orgonák csinálásához, minekutána ahhoz minden készületeket megtett volna, 1806^{ban} tökéletesen elkészítette, úgy, hogy azon esztendőben 24 X^{bris} [Decembris] ez is az Isten dicsőségére és sz[ent] valásunkhoz jobban lehető felbuzdításunkra megszólalt legelsőbben. Az ezen orgonára tett költsége Eklézsianknak 3116 R[hénes] f[orintra] menvén, ennek [1]810^{ben} vitetett renovációja is 200 R[hénes] f[orintba] kerülvén Eklézsianknak. Siménfalvi kántorunk és mostani orgonistánk által minden hiba nélkül használtatik.

Nota! Az mi az kriptát illeti, melyben 1819^{ig} 28 férfi és asszony holtaink fekszenek, 1812 esztendeig minden különös halattjaink különös költséggel épült lyukakba tétetődtek, melyért akkoron 50 m[agyar] forint taxa⁵⁸ is fizetődött. Azoltától fogva Eklézsiank maga költségén épült lyukakba akik temetkeztek 57 R[hénes] forintoknak letétele mellett nyugosznak. Eszerent kivéven azon kedves érdemes atyánkfiat, akik életekben különös pénzbéli és szolgálatbéli segedelemmel viseltettek az Eklézsiankhoz, és azért minden taxa nélkül kriptánkban nyugosznak, és akiknek száma 6ra megyen, jött bé kriptabéli taxa effektive 1802 esztendőtől fogva készpénzben 663 R[hénes] forint és 20 xr [krajcár], és felszedendő restanciában⁵⁹ 369 R[hénes] forint 20 xr; és így 1032 R[hénes] forint summát hozott bé az kriptánk — evvel szaporította Eklézsiank jövedelmét.

Nota! Valamint a túl írt kripták jövedelme, úgy az harang[j]aink jövedelméből is, mint egy kútfőből szaporodik eklézsiank kevés jövedelme; ezen jövedelem, mely háromszori különös taxákból gyűlt, mégyn 1796 eszt[endő]től mostanig 1815^{dik} első májusig, amikor tudniillik az erre kirendelt perceptorunk⁶⁰ és harangoztató gazdánk, ki volt n[agy]ságos Joo Dénes uram, in summa⁶¹ az revideált⁶² ratiója szerént 3084 m[agyar] f[orin]t, és így abból kihúzván az harangokra tett öntésbéli költségét, mely különösen mibe[n] áll, azt a templomra tett költségről szóló ratiója ugyan Joo Dénes uramnak megmutatja, az harangjaink magokat kifizették és így ma csak az a proventus⁶³ Eklézsianknak a harangjaiból, melyet Joo Dénes uram pe[r]ceptor Rákosi Boldizsár uramnak quietantiája⁶⁴ mellett adminisztrált⁶⁵, nem értvén ide megint a Joo Dénes uram erogatumait⁶⁶, melyeket külön sírra, hiúra a maga erogatiójának rendjében felvett.

5. számú dokumentum

ALFÖLDI ANTALLAL A TEMPLOM MEGMENTÉSÉRE KÖTÖTT SZERZŐDES

Újabb levéltár (XI. köteg) nr. 4030.

Alább is neveinket megírtak: Kissolyosi Mátéfi József szabad királyi Kolozsvár város főbírája és a kolozsvári Unitaria Sz[ent] Eklézsiank egyik domesticus curatora,⁶⁷ Gyulai József nótáriusa⁶⁸ és Ketskeméti Márton egyházfija a magunk és az egész tiszt[ele]tes Eklézsia nevében

és képében egyfelől; Másfelől pedig ács- és kőműves pallér Alföldi Antal ezen kölcsönös kötelező levelünknel fogva lépünk az alább megírandó egyezésre és alkalomra — Mely szerént lévén az itt helyt lévő unitarium templomnak a rokkadás által okoztatott több hasadásai valamint szintén a falaiban, úgy bolthajtásaiban és gurtenjeiben⁶⁹ is, melyek már megálapodottaknak lenni itéltettek — én Alföldi Antal az ezen templom minden boltozataiban, pogumaiban⁷⁰, nagyobb és kisebb gurtenjeiben a falaknak külső és belső részeiben találtató minden hibáknak az általam készített, és mind a két feleknél tulajdon subscriptióink⁷¹ és pecséteink alatt meglévő plánum⁷² és iberslag⁷³ szerént a folyó esztendőbeli augusztus hónapja utolsó napjáig, valamint szintén a fedélben megkévántató és az említett plánumban feljegyzett hiánosságoknak is jó móddal és állandóul léendő megigazításokat, helyrehozásokat (az iberslágban kitétetett 55000 téglán — ide értetvén annak behordatása is — és a fundamentum föld kihordatásán kívül) magamra vállaltam oly formán, hogyha netalán a tplom két nagy gurtenjeinek az iberslágban megírt mekkoraságban — úgy az azok körül látható összeroncsolt bolthajtásoknak is leszedésekkel (amelytől a Sz[ent] Eklézsia félni láttatik) valamint a Gurtenekben, úgy a bolthajtásokban is több meg több bomladozások történének, vagy talán a miatt az egész gurtenek és bolthajtások is összeomlanának — mindazon romlásokat, az alkalom summán kívül semmi fizetést azért nem kívánva, magam tulajdon költségemen köteleztem a templom mostani formájában helyre állítani, és a netalán ezen omlás által a szélekben okozható minden károsodásokat is megfizetni

E mellett teljesleg jót állok hat egymás után következő esztendőig arról is, és a tiszt[eletes] Sz[ent] Ekléziát teljes bátorságba helyeztetem az aránt, hogy az általam projektált⁷⁴ plánum szerént ezen romladozó félben lévő templomot úgy megigazítom és helyreállítom, hogy — kivéven valamely rendkívül való földmozgást, szélvészt vagy tüzet — abban legkisebb romlás, káros vagy veszéllyel fenyegető hasadás nem fog történni, mely ha mégis történni fogna, s a tiszt[eletes] Sz[ent] Ekléziát legkisebb veszedelemmel is fenyegetné, abban az esetben köteles leszek azt magam költségemen egészen helyre állítani. — Melyekhez képest mind a gurtenek és bolthajtások leszedésekkel netalán történhető károk tökéletes helyreállítások, mind pedig a hat esztendők alatt az egész templomban magokat az iberslag szerént készült egész munkában előadható hiánosságok megigazítása teljes bátorságául egész kauciót-elégtételt vállalok és ígérek, s speciális hipotékául⁷⁵ is erre nézve lekötvén aszupataki 42 [azaz] negyvenkét fertály szabad örökségemet, hogy e szerént rajtam a Sz[ent] Eklézsia mindenkor — káranak helyreállítására-kipótlására — törvényesen is eleget vehessen, vétethessen.

Mely illetén módon magára vállalt építésekért a tiszt[eletes] Eklézsia is ígére és meg is egyezék pallér Alföldi Antal úrral 6000 [azaz] hatezer váltó R[hénes] forintokban, olyformán, hogy most előre, a matériáléknak⁷⁶ megszerzésekre az írt alkalom summából fizet a tiszt[eletes] Eklézsia 1000 [azaz] ezer váltó R[hénes] forintokat; a munka elkezdésitől fogva pedig mindenkor, amint a folytatáshoz képest amint fog kévántatni, öt-ötszáz forintonként fizet. És így köteles lesz a munkát serényen, jól, ahhoz értő jó mesterlegényekkel, nem pedig tudatlan inasokkal folytatni, s építés[t] is úgy intézni, hogy amiatt a rendes isteni szol-

gálat el ne zárattassék. Ide értetvén az is, hogy ha a plánumban feltett 3 öl mélységre az oszlopok fundamentumának ép földet nem talál (melyet a kirakás előtt mindenkor az építtető mesternek megmutatni köteles lesz), oly mélyen ássa, amíg ép földre talál, melyet azon esetben az Eklézsia utánpótol az iberslágban kitett fizetés szerént.

Mely illetén egyezésnek nagyobb erősségire és állandóbb voltára nézve írjuk meg és adjuk ezen tulajdon kezeink aláírásával és szokott pecséteinkkel is megerősítettett contractuális levelünket.⁷⁷

Kolozsvárt, 2^a Aprilis 1831.

*Mátéfi József m[anu] p[ropria]*⁷⁸

Eklézsia kurátora
(monogramos vörös viaszpecsét)

Alföldi Antal m. p.
ács és kőműves pallér
(vörös viaszpecsét)

JEGYZETEK

- ¹ redditus — bevétel
- ² expensus — költség
- ³ conscriptio — összeírás
- ⁴ de anno... usque annum — ...évtől évig
- ⁵ dedukció — levezetés, eredet
- ⁶ in vicinatatibus — a szomszédságában
- ⁷ in anno — évben
- ⁸ superadditio — ráadás
- ⁹ testamentum — végrendelet
- ¹⁰ legál — leköt
- ¹¹ szukcesszor — örökös
- ¹² inhiheál — letilt, akadályoz
- ¹³ erga taxam — fizetésért, bérért
- ¹⁴ elocál — bére ad
- ¹⁵ a Szappany utcára járó sikátor, ma Dávid Ferenc utca
- ¹⁶ kapitális — tőke
- ¹⁷ ineál — megköt
- ¹⁸ vide protocollum — lásd a jegyzőkönyvet
- ¹⁹ fundus — telek
- ²⁰ Pálffi háza — a Belső Monostor utcai Pálffi ház az utca északi során volt, 1645-ben hagyományozták az egyházra, 1772-ben emeletet építettek rá. Emeletét tanári szállásként, földszintjét bérlakásként használták. 1791-ben adták el Torma Józsefnek 5000 magyar forintért (vö. Conscriptio 35—38. 1.).
- ²¹ superaddál — ráad, felülfizet
- ²² summa — összeg
- ²³ A régi fényképeken jól kivehetően az 1795-ös évszám látszik. Jakab Elek szerint zöld cseréppel volt kirakva (*Kolozsvár története világosító rajzai*. 1888. 21. 1.).

- 24 öl=6 láb=1,9 m. A templom hosszúságát jelölő számot kifejejtették
- 25 vide delineationem et contractum — lásd a tervrajzot és a szerződést
- 26 lezéna — lizéna, függőleges kiugró falsáv
- 27 pádimentum — padló, padlózat
- 28 lazúrkék — égszínkék
- 29 kancellista — az Udvari Kancellária tisztviselője, az Udvari Kancellárián intézték Bécsben az Erdéllyel kapcsolatos ügyeket.
- 30 In honorem solius Dei — Az egyetlen Isten tiszteletére
- 31 maiuscula — nagybetű
- 32 fundamentum — alap
- 33 hüvely — hüvelyk=25—27 mm
- 34 pergamen — bőrből készült íróhártya, esetleg rongyból készült papírfajta
- 35 posztamentum — talpazat
- 36 capitél — capitellum — fejezet
- 37 conservatorium — raktár
- 38 kórus — karzat
- 39 héjazat — fedél
- 40 Valójában vakolatból kialakított táblaszerű bemélyedés volt, a legutóbbi renoválásakor befalazták
- 41 mutáció — változat (regiszter)
- 42 tremula — zokogtató
- 43 vide contractum cum Metz — lásd a Metzcel kötött szerződést
- 44 calcantista — pedálozó, fűjtató
- 45 masina — gépezet
- 46 heveder — szíj; Az orgonát 1929-ig használták akkor a nagyváradi Szeidl Ferenc céggel építették a mai két manuálos orgonát, s a karzatot is Tóth István és Demény Andor tervei szerint kibővítették. 1930. május 21-én vették át az új orgonát.
- 47 piac — Főtér, a mai Szabadság tér
- 48 Me fudit Johannes Andrásófszki. Claudiopoli — Engem Johannes Andrásófszki öntött Kolozsvárt. Id. (I.) Andrásófszki János harangöntő, akiről B. Nagy Margit is a bevezetőben idézett könyvében ír (179. I.), nevéhez fűződik a minorita templom és a kétágú református templom harangjainak öntése is.
- 49 fides — hit; spes — remény
- 50 Per varios casus — Különböző alkalmakkor
- 51 Portu meliore quiescam — Jobb kikötőben megpihenek
- 52 Salus tantum ab alto — Üdvözet csupán a magasból
- 53 Ma csak a második, ötmázsás harang van meg. 1849. március 4-én jegyzik fel az Eklézsia jegyzőkönyvébe, hogy a két kisebb harangot ágyúk öntésére kellett feláldozniuk, megtalálható ott mindkét harang leírása. 1860. december 27-én arról ad hírt a jegyzőkönyv, hogy egy nappal korábban felszereltek egy új, harmadik harangot a toronyba, ez 2 mázsa 88 1/2 font súlyú, felirata: (keleti oldalán) „A kolozsvári Unitaria Szent Eklézsia számára öntette saját költségén élete 75-dik évében idős Fekete Pál 1860-ban, november 11-én, 1855-ben elhalt kedves nője, Hévízi Literati Julianna emlékéül“; nyugati oldalán az előbbi harangok hajós díszítése, a szélén: „Öntötte Andrasovszki János Kolozsvárt“. (Ez B. Nagy Margit könyve szerint a III. Andrásófszki János.) 1917. június 3-án jegyzik fel a legnagyobb, 554 kilós, 1917. november 11-én a Fekete-féle legkisebb harang elrekvirálását háborús célokra. Bár a Conscriptio tízmázsásnak tartja a nagyharangot, az 1917-es mérést kell pontosnak elfogadnunk, ekkor ugyanis lemérték a harangot, s kilonként kártérítést is fizettek. (Az akkor meg-

lévő három harang feliratait betűhűen közli Jakab Elek *Kolozsvár története világosító rajza* 1888-ban kiadott második füzetében 15—16.1.).

- 54 Nota! — Jegyezd meg!
- 55 ratio — számadás
- 56 registrum — jegyzék
- 57 renováció — javítás, tatarozás
- 58 taxa — bér
- 59 restancia — hátrálék
- 60 perceptor — adószedő. (pénz) begyűjtő
- 61 in summa — összegben, összesen
- 62 revideál — átnez, felülvizsgál
- 63 proventus — jövedelem
- 64 quietantia — nyugta
- 65 adminisztrál — kezel
- 66 erogatum — kiadás
- 67 domesticus curator — egyházközségi gondnok
- 68 nótárius — jegyző
- 69 gurten — hevederív
- 70 pogum — ablakív
- 71 subscriptio — aláírás
- 72 plánium — terv
- 73 iberlag — Überschlag = költségvetés
- 74 projektál — tervez, kidolgoz
- 75 hipotéka — zálog
- 76 matériálé — anyag
- 77 contractuális levél — szerződés
- 78 manu propria — saját kezűleg

BÁLINT B. FERENC

VALLOMÁS A LELKÉSZI HIVATÁSRÓL

Ki a lelkész? Hogyan fogom fel „itt és most“ a lelkész munkáját? Először is ezekre a kérdésekre kell feleletet adni. A válasz megoldásakor pedig figyelembe kell venni bizonyos meghatározó jegyeket, amelyek nélkül a feleletadás nem lenne teljes.

Ilyen meghatározó jegyek:

1. Szakosodott világban élünk. Ez azt jelenti, hogy az élet minden területén szükség van nagyfokú szakismerettel rendelkező egyénekre. A világ előttünk feldarabolva áll, olyan mint amikor a gyermek ismerkedik játékaival és közben szétszedi azt. A tudományos világban azonban már jelentkezik az ún. határtudomány jelenség, amikor is az ember már észrevette, hogy nem elég az élet egy bizonyos kérdésében elmerülni,